

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Secunda secundae Summa Theologiae

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

5 vtrum diuinatio, quæ sit per astra sit licita.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72772](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72772)

liberem veritatem, & huiusmodi, nisi consulant ipsum tamquam...

sed dispensatione occulta, q̄ Pythionissam, & Saulem latebat, se ostenderet spiritus iusti aspectibus...

AD TERTIUM dicendum, quod nulla utilitas temporalis potest comparari detrimentum spirituales salutis...

ARTICVLVS V.

Utrum diuinatio, que fit per astra, sit illicita.

AD QUINTVM sic proceditur. Videtur, quod diuinatio, que fit per astra, non sit illicita...

sed in tali materia, seu via, aut modo inquirendi notitia...

In articulo eodem repetit primo, in quo formaliter consistit illicita...

Et ratio in promptu est, quia naturalis scientie opiniones, & coniecturae...

dunt, & alia casualia, siue fortuita, non est malum nec damnatum...

¶ 2. Præterea. Scientia humana ex experimentis originem sumit...

¶ 3. Præterea. Diuinatio dicitur esse illicita in quantum innititur pacto cum dæmonibus innito...

SED CONTRA est, quod August. * dicit in 4. Confess. Illos planetarios, quos Mathematicos vocant...

RESPONDEO. Dicendum, quod sicut dictum * est, diuinatio, quæ ex opinione falsa, vel vana procedit...

ta propter imagines, auguria, somnia, &c.

¶ In eodem art. s. circa exemptionem eorum, quæ sunt, & sunt per accidens...

¶ Scito igitur, quod ea, quæ iunguntur per accidens, siue secundum locum...

Et est tanta inter has relationes distantia, quod quomodocunque considerata, etiam per accidens...

Lib. 1. cap. 1. non longe à princ. 1. 3.

Li. 4. ca. 7. in princ. 1. 1.

Art. 1. & 2.

quoniam illud totum habere multas causas naturales concurrere simul per se, quandoque non inconuenit, puta, Martem & Saturnum concurrentes in tali signo, & aspectu &c. Nec contra hoc affertur ista ratio. In causis namque naturalibus inueniuntur duo, scilicet virtus causatiua, & conditio causarum, ut appropinquatio situs, &c. Ratio litera in dicitur est ad ostendendum quod causa non sit ex virtute causatiua non potest in ens p accedens secundum se totum. An autem possint ex concursu causarum quandoque, nihil in litera dicitur. Sed haec aliorum sunt speculationis, & tractata in 115. q. primi lib. Nec tamen propter hec, que dicta sunt, ne profuturas philosophiam, deridant rationem quasi insufficientem, supponenda sunt causalia, seu fortuita corporibus celestibus, omnibus simul sumptis: quoniam secundum veritatem a toto celo non necessario eueniunt haec propter naturam possibilem, seu potentiam conditionis inuentam in istis inferioribus, quae sunt materia actionum celestium, ut ibidem declaratum est. Excipiuntur ergo a celestium corporum omnium simul actionibus necessario inferentibus effectus, duo generum rerum, scilicet per accidens, casualia, vel fortuita, & omnia uoluntaria, ut sic. Vtraque tamen celestibus causis subesse aliquo modo non est negandum: quoniam casualia, ac fortuita secundum partes consistit ad inclinationes aliquas ex celo deriuatas, sequi, ut author ex pressis dicit in lib. 3. contra gent. capi. 92. dicens. Potest esse, qd ex inclinatione celestium inclinatur aliquis ad eligendum aliquid, cui coniungatur per accidens aliquid commodum, & ex alia inclinatione aliud, & ex tertia tertium, non autem qd ex vna inclinatione inclinatur ad omnia, haec ille. Vnde habes, quod non minus, sed maius est iudicium de concursu causarum celestium causarum inclinationes, & qd potest simul concurrere inclinatio ad inueniendum thesaurum cum inclinatione ad fodiendum puteum, cum non sit maior ratio de concursu harum, qd aliarum. Veruntamen scito, qd cõter istas inclinationes non exant simul in opera, sed concurrunt cõter inclinatio celi cum aliqua actione ordinata ad cognitum finem. Ita qd Sorres, v. g. inclinatus ad submerisionem in aquas, stimulat per modum passionis ad eundem iuxta aquas, vel in aquas, nesciens p quid ita incitatur: & propter aliquod negotium occurrens nauat, vel ad aquas vadit ex alio proposito, & sic submergitur, & simile est in alijs. Vbi vides, qd submersio euentus ad tale negotium, ibi est effectus casualis, seu fortuitus, & per accidens. Et totum hoc non habet vna, sed duas causas, scilicet celum, & propositum hominis ad eundem: & qd ille homo non necessitatur a celo, sed incitatur per modum passionis, hoc est, per modum, quo illa tristitia, amor, odium, &c. incitat voluntatem nostram. Et qd si in illo homine esset tunc vna alia inclinatio celestis ad tale negotium ibi tractandum, quale elegit, tunc tale per accidens esset secundum vnamque sui partem a celo non necessario, sed inclinaretur ac per hoc, totum hoc, scilicet submersio euentus ad tale negotium, esset, inclinatus tamen, a celo propter concursum inclinationum simul. Simili quoque modo fortituntur a celo inclinationes ad eligendum multa: quibus inclinationibus fit quandoque, ut ille inclinatur ad eligendum casta, alter venerea, alter naturalia, alter contra naturam, alter religioia, alter ambitioia. Habet enim electiones, & opera

nostra pro causis quandoque non solentur sed voluntatem motam a corporibus, & nationes a natura proueniens. Et proposita ista, ut sunt a voluntate, non subest celo, sed subest: celo, sicut subest passionibus, & communem, quae est prouidentia: sed alia ratione disponuntur a diuina prouidentia motus, & situs celestium corporum, & alia ratione euentus contingentium futurorum: quia illa disponuntur secundum rationem necessitatibus, ut semper, & eodem modo proueniunt, haec autem secundum rationem contingentiae, ut variabiliter contingant. Vnde non potest esse, qd ex inspectione siderum accipiat praecognitionem futurorum, nisi sicut ex causis praecognoscuntur effectus. Duplex autem effectus subtrahuntur causalitati celestium corporum. Primo quidem omnes effectus praecidens contingens sunt in rebus humanis, sicut in rebus naturalibus, quia ut probatur in 6. Metaphysicis per accidens non habet causam, & praecipue naturalem, cuiusmodi est virtus celestium corporum: quia quod per accidens fit, neque est eius proprie, neque vnum: sicut, qd lapide cadente fiat terramotus, vel quod homine fodiente scopulorum, inueniatur thesaurus. Haec enim & huiusmodi non sunt simpliciter vnum, sed simpliciter multa. Operatio autem naturae semper terminatur ad

I

K

puto conditos. Iste namque error patet in do. Secundus namque est error in intellectu gratiam: iste autem in voluntate committitur. Et errantes in secundo digito lineae peccant: errantes autem in tertio digito lineae sciunt corpora celestia non plusquam praesentibus subijciunt seipsos corporalibus, & in corpore gunt, non in obsequium Christi, sed in obsequium prophetarum: Homo cum in honore comparatur est iumentis insipientibus. Homo namque secundum rationem est animal, & omnia in honore est. Et qui hoc non videt, subditus corporalibus operatur ex proprio, immo vilior iumentis, quae animalia sunt corporalia. Et propterea dicitur in 1. Petri, quia, curam de eo habet Deus, sicut bonum aliorum, non pro bonum sui, sed pro bonis gubernandi, qui tales sunt. Errorum peccati mortale est ex suo genere portat animi humani ad celestia corpora, & tes. Hoc enim patet ex dictis inspectis. Sapientes autem, si celestes intus videntur eis, ut legibus, sed dominantur eis vanae gratiae diuinae lumine, & adhaerent, & pater, quo intelligenda est, qd corpora celestia electiones, & opera nostra voluntate praedamnata est consilio astrologorum, & frequentia, & hmoi. Haec enim, si ad contingentium ordinatur, vel, qd idem est, si figura naturalis, &c. diabolica figura habendum naturalium inclinationum, & naturalibus sapientibus mala non sunt, & antedictus. Et scito, quod licet quaedam

habeatur, tam debilis tamen est ratio coniectura, vt vix coniectura sit. Et hoc propter humanam ignorantiam, maxime partis casualium celestium, & proximarum. Totum enim id, quod cognoscimus in huiusmodi, non meretur dici pars quantumcumque minima eorum, quæ ignoramus de eodem effectu. Quonia

aliquid vñ, sicut & procedit ab vno principio, quod est forma rei naturalis. Secundò autem subtrahuntur causalitati celestium corporum actus liberi arbitrij, quod est facultas voluntatis, & rationis. Intellectus enim, siue ratio, non est corpus, nec actus organi corporei, & per consequens nec voluntas, quæ est in ratione, vt patet per Philosoph. * in 3. de Anima. Nullum autem corpus potest imprimere in rem incorpoream. Vnde impossibile est, quod corpora celestia directe imprimant in intellectum, & voluntatem. Hoc em̄ effect ponere intellectum non differre à sensu, quod Aristot. in libro * de Anima, imponit his, qui dicebant, quod talis voluntas est in hominibus, qualem in die inducit pater virorum Deorumque, scilicet Sol, vel celum. Vnde corpora celestia non possunt esse per se causa operationū liberi arbitrij. Possunt tamen ad hoc dispositiue inclinare, in quantum imprimunt in corpus humanum, & per consequens in vires sensitiuas, quæ sunt actus corporalium organorum, qui inclinant ad humanos actus. Quia tamen vires sensitiuæ obediunt rationi, vt patet per Philosoph. in 3. de Anima. & 1. * Eth. nulla necessitas ex hoc libero arbitrio imponitur, sed contra inclinationem celestium corporum homo potest per rationem operari. Si quis ergo consideratione astrorum vtatur ad præcognoscendos futuros casuales, vel fortuitos euentus, aut et ad cognoscendum per certitudinem futura opera hominum, procedit hoc ex falsa, & vana opinione. Et sic operatio dæmonis se immiscet: vnde erit diuinitio supstitiosa, & illicita. Si uero aliquis vtatur cōsideratione astrorum ad præ-

Super Quæstionis nonaginta. Articulus sextus.

Articulus eiusdem quæstio. 99. circa causas, & significaciones somniorum, aduertenda sunt multa. Primo, quò ad causas naturales intrinsecas, quor motus hanc, & quid significent, ad medicos, & physicos spectat: significant siquidem semper suas causas naturales, vt huiusmodi motus aliquos cauendos, vt in li. de somniis, & vig. & alia huiusmodi. Secundo, quò ad causas extrinsecas naturales, & precipue corpora celestia, quòd quæque celestia corpora vñ, & eundem effectum producant duplici esse, s. in

esse materiali naturali, & in esse proportionali, seu conformi. Verbi gratia. Pluuia futura primò producit in quodam effectu conformi ipsi pluuie in animali crocitante, & deinde producit in esse materiali, quando actualiter pluit. Et tunc crocitatio causæ vtriusque, et tamquam effectus vnus communis habemus, sunt signa futurorum euentuū. Præcavendum namque, & effectus futuri: ita quòd somniū, & futurus effectus, sunt significati illum effectum futurum. Et propterea author dicit in li. de somniis, quòd secundum hoc, præcognitiones futurorum plurimū videntur ratione comprehendendi: quoniam in ordine ad causam

A videur esse analoga quædam similitudo, quoniam phantasia nostra non nisi analogice celestibus causis similis efficitur. Non enim est in phantasia similitudo fidei talis, quando à tali fide mouetur, sed motus conformis, & analogice correspondens, vt effectus proportionatus tali fidei in tali patiente. In ordine vero ad futurum effectum, quandoque videtur habere rationem idoli, seu similitudinis. Quemadmodum apparet in speculo imagines rerū, & experimur in nobis intus habere multorum simularum. Et hoc Aristot. in libro de somno, & vigilia exprimit: & dixit artificiosissimum esse somniorū iudicem, qui potest similitudines inspicere. quonia plures impediuntur huiusmodi similitudines propter motus nostros proprios, sicut contingit in aquis motus idola dissipari. Et talia fuisse somnia Ioseph de manipulis, & Sole, & Luna, & Stellis, patet, non curando à quo fuerint. Quadoque autem habet rationem non similitudinis, sed proportionis, sicut si motus crocitantis representat pluuiam, non quia in imaginatione animalis imago pluuie, sed quia fit motus quidam correspondens pluuie. Et hoc videtur frequenter accidere. Talia autem videntur fuisse pinacernæ, & piloris in carcere cū Ioseph somnia. Sed quia la tēt nos, proportionem, & correspondentiæ motū phantasiæ in nobis ad futuros, vt existentes effectus, quis motus cui respondeat effectus iudicis, & terpres somniorum effect, si quis sciret aut cuius causæ celestis sit effectus, aut cui effectus respondeat: sed hoc scire per certitudinē impossibile est: quia id quod hēt multas causas, neutram determinate monstrat, vt in 2. Posteriorum patet. Cōstat aut nullum esse somnium a celo, quod nō possit ex alia causa provenire, & consequenter non significare illum effectum, quem significaret, si a celo esset. Et hoc bene nota tu, qui philosopharis. Et propter hoc ego, qui tot habui in vita mea somnia vera de remotis, præcipue, hoc modo, scilicet per huiusmodi correspondentiam, & aliquam similitudinem, vt si ea scripsissem cum suis euentibus, quorum forte aliqui adhuc pendent, nō mirarentur philosophi, & theologo, sed stuperent incertus de causa eorundem, si suspensus, nec vnquam me, aut mea illis credidi, ne forte illud dæmoniaca se immisceret. Fateor tñ quod paucorum, aut nullorum interpretationem determinatam non ante euentum. Tertio, quò ad cautelam in significationibus somniorū, quoniam oportet omnes cautelas, quæ circa cognitionem futu-

cognoscendum futura, quæ ex celestibus causantur corporib, pūta, siccitates, & pluuias, & alia huiusmodi, non erit illicita diuinitio, nec superstitiosa. Et secundum hoc patet responsio ad primum. Ad secundum dicendum, quod hoc, quod astrologi ex cōsideratione astrorum frequenter vera prænuntiant, contingit dupliciter. Vno quidē modo, quia plures hominum passiones corporales sequuntur: & ideo actus eorum disponuntur, vt in pluribus, secundum inclinationem celestium corporum. Pauci autem sunt, i. soli sapientes, qui rōne huiusmodi inclinationes moderentur: & ideo astrologi in multis vera prænuntiant, & præcipue in cōmunibus euentibus, qui dependent ex multitudine. Alio modo propter dæmones se immiscentes. Vnde August. in 2. super Gen. ad literam dicit. Fatendum est, quando à Mathematicis vera dicuntur, in finem quodam occultissimo dici, quem nesciētes humanæ mentes, patiuntur: quòd tamen ad decipiendos homines fit spirituum immundorum, & seductorum operatione, qui quidam vera de temporalibus rebus nosse permittunt. Vnde * cōcludit. Quapp bono Christiano, siue Mathematici, siue quilibet impie diuinantium, & maxime dicentes vera, cauendi sunt, ne cōfortio dæmoniorum animam decipiant pacto quodam societatis irretiant. Et per hoc patet responsio ad Tertium.

Lib. 2. c. 17. non procul à fin. 10. 1.

Idem c. 17. in fin. 10. 5.

ARTICVLVS VI.

Vtrum diuinitio, quæ fit per somnia, sit illicita.

AD sextum sic proceditur. Videtur, quod diuinitio, quæ fit per somnia, non sit illicita.

E esse materiali naturali, & in esse proportionali, seu conformi. Verbi gratia. Pluuia futura primò producit in quodam effectu conformi ipsi pluuie in animali crocitante, & deinde producit in esse materiali, quando actualiter pluit. Et tunc crocitatio causæ vtriusque, et tamquam effectus vnus communis habemus, sunt signa futurorum euentuū. Præcavendum namque, & effectus futuri: ita quòd somniū, & futurus effectus, sunt significati illum effectum futurum. Et propterea author dicit in li. de somniis, quòd secundum hoc, præcognitiones futurorum plurimū videntur ratione comprehendendi: quoniam in ordine ad causam

3. contra c. 154. Et opu. 25. c. 4.